

Externt dnr: Ju2025/0151

Datum: 2025-10-29

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till
ju.L4@regeringskansliet.se

Yttrande om Ett nationellt förbud mot tiggeri (SOU 2025:83)

Bakom detta remissvar står undertecknade antidiskrimineringsbyråer från olika delar av Sverige. Sverige har idag 18 lokala och fristående antidiskrimineringsbyråer.

Antidiskrimineringsbyråerna verkar för alla människors lika rättigheter och möjligheter oavsett etnicitet, funktionsnedsättning, kön, könsöverskridande identitet och/eller uttryck, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller ålder med utgångspunkt i diskrimineringslagen. Vi skriver vårt svar med utgångspunkt i vårt grundläggande uppdrag, att främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering.

Samtliga undertecknade antidiskrimineringsbyråer tillstyrker utredningens förslag om att inte införa ett nationellt förbud mot tiggeri.

Externt dnr: Ju2025/0151

Datum: 2025-10-29

Utredningens förslag om att inte införa ett nationellt tiggeriförbud tillstyrks

Utredningens överväganden har lett till slutsatsen att det inte finns något behov av att införa ett nationellt förbud mot tiggeri. Det är enligt vår mening riktigt, men vi motsätter oss att det skulle vara det primära skälet till att inte införa ett tiggeriförbud. Vi ansluter oss till, och betonar, utredningens bedömning att det finns en påtaglig risk för åsidosättande av mänskliga rättigheter och diskriminering om ett nationellt tiggeriförbud genomförs. Dessa är de primära skälen mot ett nationellt tiggeriförbud.

Att be om hjälp är en mänsklig rättighet

Europadomstolen har i fallet *Lacatus*¹ konstaterat, att artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (härefter Europakonventionen) skyddar rätten att be om hjälp för att ta sig ur en inhuman och utsatt situation.² Europadomstolen betonade att tiggeri som ett sätt att överleva är kopplat till mänsklig värdighet. Bestraffning av en uppenbart utsatt person som tigger hamnar därför i direkt konflikt med värden som rör mänsklig värdighet.³

Vidare har Europadomstolen konstaterat att medlemsstaternas bedömningsmarginal (*margin of appreciation*) inte kan utvidgas på ett sådant sätt, att staten kan avgöra huruvida en person kan åtnjuta skyddet under konventionen eller inte.⁴

¹ Europadomstolens dom i *Lacatus mot Schweiz*, mål nr. 15065/15.

² *Iidd*, p. 56.

³ *Ibid*, p. 107.

⁴ Europadomstolens dom i målet *Engel m.fl. mot Nederländerna*, mål nr. 51:00/71; 5101/71; 5102/71; 5343/72; 5370/72, p. 81.

Externt dnr: Ju2025/0151

Datum: 2025-10-29

I fallet *Dian*⁵ bedömde domstolen att det danska tiggeriförbudet inte utgjorde en kränkning av artikel 8 Europakonventionen, bland annat eftersom tiggeriförbudet inte var generellt till sin utformning.⁶ Vår bedömning är att det svenska lagförslaget om nationellt tiggeriförbud, till skillnad från det danska, är generell till sin utformning och skulle därmed inte uppfylla kraven på vare sig nödvändighet eller proportionalitet så som artikel 8 Europakonventionen förutsätter.

I det ovannämnda fallet lyftes även frågan om vilka medel en medlemsstat har att tillgå gentemot en person som bedriver existentiell livsförsörjande aktivitet. Tiggeriförbud, genom bland annat kriminalisering, medför stor risk för stigmatisering av personer som lever i svår eller extrem fattigdom eftersom dessa personer utpekas på grund av sin socioekonomiska situation. Därav medför ett tiggeriförbud ökad risk för att diskriminerande handlingar och attityder gentemot några av de mest utsatta och stigmatiserade grupperna i samhället cementeras.

Ett tiggeriförbud skulle öka risken för etnisk diskriminering

Vi ansluter oss till utredningens bedömning att romer bedöms vara särskilt utsatta för diskriminering. Utifrån vårt arbete framstår det som en möjlig konsekvens att ett tiggeriförbud bidrar till att andra aktörer än staten kan se diskriminering av dessa grupper som rättfärdigat. I våra verksamheter har vi ofta kontakt med personer ur den romska minoriteten som upplever diskriminering inom samtliga samhällsområden, något som

⁵ Europadomstolens dom i målet *Dian mot Danmark*, mål nr. 44002/22.

⁶ *Ibid*, p. 55.

Externt dnr: Ju2025/0151

Datum: 2025-10-29

även bekräftas av den forskning som finns på området.⁷ Både i utredning och i den mediala debatten kring fenomenet är det tydligt att det är just tiggeri utförd av romer som anses vara ett problem. Ett statligt sanktionerat förbud riskerar även att ge andra aktörer en känsla av rättfärdighet och godkännande av hat, hot och särbehandling av romer.

Sammanfattningsvis skulle ett nationellt tiggeriförbud innebära en påtaglig risk för ökat förtryck mot romer, både permanent och tillfälligt bosatta, och skulle därmed urholka själva syftet med diskrimineringsförbuden – såväl nationella som internationella.

Begreppet tiggeri

I utredningen anges att det saknas en konkret rättslig definition av begreppet tiggeri. De definitioner av begreppet som föreslås i utredningen är dels ”passiv penninginsamling”, dels att ”tiggeri [är] att en person ber eller frågar någon annan om pengar utan att erbjuda motprestation.”.⁸

Begreppet *passiv penninginsamling* kan förväxlas med allehanda situationer i vilka privatpersoner – för egen eller annans räkning – efterfrågar eller på något sätt driver penninginsamling för ändamål som humanitärt arbete, ekonomisk stöttning av lokala fritids-, kultur- eller idrottsföreningar, skolelever som bedriver insamling för skolrelaterade fritidsaktiviteter, penninginsamling bedriven av diverse livsmedels- eller detaljvaruhandel, eller helt enkelt för egen försörjning. Nämnade exempel är inte nödvändigtvis en aktiv penninginsamling, det föregås inte heller alltid av ett krav på

⁷ Se bl.a. kulturdepartementet, *Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet*, Ds 2015:8, s. 12f., publ. 25 mars 2014; Palosuo L., *En inventering av forskningen om romer i Sverige*, Uppsala universitet, s. 13–16, 14 november 2008; Diskrimineringsombudsmannens rapport, *Romers rättigheter – Diskriminering, vägar till upprättelse och hur juridiken kan bidra till en förändring av romers livsvillkor*, s. 37–53, Taberg, 2012.

⁸ SOU 2025:83, s. 18.

Externt dnr: Ju2025/0151

Datum: 2025-10-29

motprestation utan kan likväl bedrivas passivt. Här saknas alltså en distinktion huruvida passiva penninginsamlingar ska göras för egen räkning eller för en annan parts räkning samt för vilket ändamål. Även här saknas en djupare förankring av begreppsbildningen. En otydlig begreppsförklaring är ett rättssäkerhetsproblem som enligt vår bedömning skulle öka risken för diskriminerande behandling i det fall förbudet skulle genomföras.

Externt dnr: Ju2025/0151

Datum: 2025-10-29

Sammanfattning

Sammanfattningsvis riskerar ett nationellt tiggeriförbud att stå i strid med diskrimineringsförbudet, att åsidosätta mänskliga rättigheter och att utgöra en överträdelse av Sveriges internationella åtaganden. Denna risk är så pass påtaglig att det väger tyngre än det, av utredningen konstaterade, begränsade samhällsintresset av att införa ett nationellt tiggeriförbud. Ett förbud skulle i praktiken utgöra en kriminalisering av fattigdom och försvåra för redan sårbara och utsatta människor att sörja för sitt uppehälle. Rätten att be om hjälp måste ses som en grundläggande rättighet kopplat till den mänskliga värdigheten och måste fortsatt ges starkt skydd.

Externt dnr: Ju2025/0151

Datum: 2025-10-29

Bakom detta remissvar står följande antidiskrimineringsbyråer:

Antidiskrimineringsbyrån Uppsala

Diskrimineringsbyrån Gävleborg

Rättighetscentrum Dalarna

Diskrimineringsbyrån Humanitas

Antidiskrimineringsbyrån Stockholm Syd

Agera Värmland

Malmö Mot Diskriminering

Örebro Rättighetscentrum

Antidiskrimineringsbyrån Stockholm Norr

Rättighetscentrum Västerbotten

Rättighetscentrum Norrbotten

Rättighetscentrum Halland

Antidiskrimineringsbyrån Sydost

Antidiskrimineringsbyrån Fyrbodal

Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne

Antidiskrimineringsbyrån Väst

Externt dnr: Ju2025/0151

Datum: 2025-10-29

Civil Rights Defenders

Byrån mot Diskriminering i Östergötland

Remissyttrande författat av juristerna Nicolina Levander, Nine Karlsson Norman, Dino Amorelli Federico och Aws Al-Kohaili